

עין משפט ונר מצוה

רפד א ב ג מ"י פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הל' יד טו טז טזש"ע י"ד ס"י פד סעיף ד:

רפה ד ה ו מ"י שס הלכה י' ועיין בהשגות ובמ"מ טזש"ע שס סעיף טז:

רבינו גרשום

קישות שהתליע באביה. כלומר במחובר (כלומר) כל זמן שהוא עומד על האילן אסור דאמרי: מן הארץ שרץ לקישות: שבכלוסין. מיני קישות: מאי לאו אידי ואידי בפרי. הא דאיתלע באביה אמרי מפירא בבלא ומקום רביתא היא: ולא קשיא. הא דאיתלע פירא גופיה מותר הא דאיתלע אילנא גופיה אסור: פירשה ומתה כלומר התולעת שבפרי. פירשה ממקום רביתה ולא שרצה ומתה מהו מי אמרי? כיון דלא לא שרצה על הארץ מותרת או דלמא כיון שפירשה מקצתה אסור: לאורי העולם מהו. כלומר דלא שרצה על הארץ ושזריאה דלמא כיון דפירשה אסור: פירשה לגג תמרה מהו. לא שרצה על הארץ אלא לפרי עצמה פירשה: לגג גרעינתה מהו א). שרצה על הארץ: קוקיאני. תולעי הראש: אתא שחיט ושורא ליה גרסי'. כלומר לבהמה את לדרנן לא שריא: את החיפושית. מין שרץ: ר' יוסי בן דורמסקית [אומר] לויתן דג טהור כו': אבלע לי. דכוורי:

^{הדרן עלך אלו טרפות}

^(א) נראה דל"ל אי הוה כמו דשלה על הארץ או לא.

סו:

דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי ויתים. מכאן מדקדק ר"ת ורבינו נתנאל וריצ"א דאין הלכה כשמואל דאמר קישות שהתליעה באביה אסורה ובהלכות גדולות ובשאלמות ^ה דרב אחאי פוסק כשמואל מדאמר רב פפא לעיל בפירקין (דף נח.) ש"מ מדרב הוגא הא דאמר שמואל קישות שהתליעה באביה אסורה הני תמרי דכדא בתר תריסר ירחי שרי אע"פ שהש"ס עושה כאן דיוק מן הכרייתא דלא כשמואל היינו לכאורה אצל לשמואל נמי יש ליישב ולפרש דתולעת שבעיקרי ויתים היינו שזיזתים בעודן מחוצרין בעיקרן ומיהו אפי' לשמואל אין לאסור אותן פולין שקורין פוא"ש בלע"ז ומינלי שקורין שאווי"ס כשנמצאין בתוכן כגון יצחושין ובתחלת תולדות של יצחושין הקליפה משחרת מצחון וכשמסירין הקליפה נשארים היצחושין תחתיה אין לאוסקן ולא מתמרי משום שרץ השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחשה וגם צקונטרס פי' לעיל גבי קישות שהתליעה באביה אסורה כיון דמהלכת בתולעת צמון הקישות והיא מחוצרת צקרקע הויא כמהלכת על גבי צקרקע:

קוקיאני אסירי. פי' הקונטרס תולעים שצבד ושזריאה וקשיא לר"ת דלאידך לישנא דשרי תקשי ליה מצרייתא דצמרון דואת נבלתם תשקצו לרבות דרניס שזבהמה אע"ג דמינה קא גדלי אלא אומר ר"ת דצדגיס איירי הכא והא דאמר כי ניס עייל ליה צאוסקא אשכחן צדגיס כי הא' גוונא צפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף עג:) דאמר רבה דר צר חנה חזינא ההוא כוורא דתמה ועיילא ליה טיגא צאוסיה: **לָרַבּוֹת** דרניס שבבהמה. וא"ת ומיפוק ליה דאסירי מידי דהוה אשוחט הבהמה ומנא זה דמות יונה דאסירא ^א משום דליתיה לא צפרסה ולא צפרסות ויש לומר דשאני עוזר משום דמקרא דוכל בהמה אישתרי ולית ליה למשרי אלא היכא דאיכא פרסות דצקרא דוכל בהמה כתיב פרסה אצל דרניס שזבהמה נצראין מן הצצר ענמה והוה אמרינן דחשיבי כצצר ולא דמי לחותך מן הטחול ומן הכליות דהתם איכא חסרון ואסירי לקמן (ספ.) מנאותה שלמה ולא חסרה אצל הכא לא נחסר דבר:

הדרן עלך אלו טרפות

אזכר מן הכי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן. ואע"ג דשיליל מותר בשחיטת אמו מכלל צבהמה תאכלו נפקא לן לקמן [ספ.] אצל ^א הכא צאיסוריייהו קיימי: **שילשול**. תולעת ארוכה כנחש הן והן הנמצאין באשפה: **חפושים**. אישקרבז"ט: **נדל**. מאה רגלים קורין לו: **דג טהור הוא**. שהרי יש לו סנפיר וקשקשת כדמפרש: **אפיקי מגנים**. חוקק מגינים: **אלו קשקשים**. הסגורים ותוממים צו בדוחק: **תחטיו חדודי חרש**. חידודים של חרשים: **אלו סנפירים**. שחדודים וממתכין כחרסין ובהן הוא צוקע את המים בחודן שלא יעכבוהו צפריחתו. פשטיה דקרא לשון ^ה מורי תחמיו חדודי חרס במקומו וחרורי שמש:

^{הדרן עלך אלו טרפות}

אלו טרפות פרק שלישי חולין

באביה אסורה משום ^י השרץ השורץ על הארץ לימא מסייע ליה דתני חדא על הארץ **ל**להוציא את הזיזין שבערשים ואת היתושים שבכליםים ותולעת שבתמרים ושבגרוגרות ותניא אידך כל השרץ השורץ על הארץ לרבות תולעת שבעיקרי ויתים ושבעיקרי גפנים מאי לאו אידי ואידי בפירא והא באביה והא שלא באביה לא אידי ואידי באביה ולא קשיא הא בפירא הא באילנא

גופא דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי ויתים ושבעיקרי גפנים ש"מ בעי רב יוסף פרשה ומתה מהו מקצתה מהו לאויר העולם מהו יתיקו בעי רב אשי לגג תמרה מהו לגג גרעינתה מהו מתמרה לתמרה מהו יתיקו אמר רב ששת בריה דרב אידי קוקיאני אסירי מאי טעמא מעלמא אתו מתקף לה רב אשי אי מעלמא אתו לישתכחו דרך בית הריעי איכא דאמרי אמר רב שישא בריה דרב אידי קוקיאני שרו מאי טעמא מיניה גבלי אמר רב אשי פשיטא דאי מעלמא קא אתו לישתכחו דרך בית הריעי והלכתא יִקוקיאני אסירי מ"ט מינם ניים ועיילי ליה באוסייה תולעים הדרני דבשרא אסירי יִכוורי שריין אמר לה רבינא לאימיה אבלע לי ואנא איכול א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא לרבינא מאי שנא מהא דתניא ^ב ואת נבלתם תשקצו לרבות את הדרנים שבבהמה א"ל הכי השתא בהמה בשחיטה הוא דמשתריא והני מדלא קא מהניא להו שחיטה באיסורייהו קיימן אבל דגים באסיפה בעלמא מישתרי והני כי קא גבלי בהיתרא קא גבלי ת"ר ^ב הולך על גחון זה נחש כל לרבות השילשול ואת הדומה לשילשול על ארבע זה עקרב כל הולך לרבות את החיפושית ואת הדומה לחיפושית מרבה רגלים זה נדל עד כל לרבות את הדומה ואת הדומה לדומה תניא ר' יוסי בן דורמסקית אומר ^ה לויתן דג טהור הוא שנאמר ^גגאווה אפיקי מגנים ^התחתיו חדודי חרש אפיקי מגנים אלו קשקשים שבו תחתיו חדודי חרש אלו סנפירין שפורח בהן:

הדרן עלך אלו טרפות

אזכר מן הכי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן. ואע"ג דשיליל מותר בשחיטת אמו מכלל צבהמה תאכלו נפקא לן לקמן [ספ.] אצל ^א הכא צאיסוריייהו קיימי: **שילשול**. תולעת ארוכה כנחש הן והן הנמצאין באשפה: **חפושים**. אישקרבז"ט: **נדל**. מאה רגלים קורין לו: **דג טהור הוא**. שהרי יש לו סנפיר וקשקשת כדמפרש: **אפיקי מגנים**. חוקק מגינים: **אלו קשקשים**. הסגורים ותוממים צו בדוחק: **תחטיו חדודי חרש**. חידודים של חרשים: **אלו סנפירים**. שחדודים וממתכין כחרסין ובהן הוא צוקע את המים בחודן שלא יעכבוהו צפריחתו. פשטיה דקרא לשון ^ה מורי תחמיו חדודי חרס במקומו וחרורי שמש:

^{הדרן עלך אלו טרפות}

מסורת הש"ס

א) דלא נומא הואיל דאימקש לנחש דכתיב לויתן נחש בריח עמא הוא קמ"ל דהוא טהור. ערוך ערך גא א') ב) (ממו לזו רש"ש.) ג) ז"ל הני, ד) גי' רש"ל אורים, ה) [פרשת שמותי ס' פד ועי' חוסי' פסחים קטו: ד"ה קפאל, ו) [לקמן סט.],

תורה אור השלם

- ובל השרץ השרץ על הארץ שרץ הוא לא ויקרא יא מא
- ושקץ יחזו לבס מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו: ויקרא יא יא
- כל הולך על גחון וכל חולץ על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שרץ הים: ויקרא יא מב
- אנאן אפיקי מגנים סגור חותם צר:
- תחתיו חדודי חרש ירפד חרין עלי טט: איוב מא כב

לעזי רש"י

בצוגני"ש [קצוגני"ש].
חרקים קטנים.
ציצירא"ש [ציצירא"א].
אפנות.
גרבילוז"ש [גרביילי"ש].
זחל וזכר הסוסים.
אישקרבז"ט.
חיפושית.

מוסף רש"י

באביה. באיזיה, בעודה מחוצרת, מהלכת בחילה, דכיון דמהלכת צמון הקישות והקישות מחוצרת צקרקע, שרץ על הארץ קרינא ביה, אצל התלועה בתלוע לאו שרץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך על גבי הקרקע (דעיל נח.).

^{הדרן עלך אלו טרפות}